

ד"ר ב. מ. לויין, חיפה.

שערי רב שמואל בן חפני

אחרון הגאונים בישיבת סורא

(נפטר ד"א תשצ"ד - 1034)

א.

שערי ברכות

(כ"ו אדלר 1765 בנורק)

ב.

שער בדיקת הבשר

(כ"ו אדלר 578 בנורק)

תוצאה מיוחדת

(סתוך אוצר הגאונים כרך א' וננוי קדם כ')

חיפה. אלול תרפ"ז.

«אחיעזר» בא"י, תל-אביב.

המחיר 4 ג"מ. בתו"ל 20 סנט.

Schaare R. Samuel Ben Chofni

Der letzte Gaon in Sura (St. 1034)

I.

Schaare Berachoth

II.

Schaar Bedikath Habbasar

VON

Dr. B. LEWIN

HAIFA.

Erez-Israel.

Bloch Publ. Company 31 W. 31st. St. New-York.

קונטרס מסוים זה קובע ברכה לעצמו בתוך פירושי הגאונים לברכות בכלל ולפרק „כיצד מברכין“ בפרט. ואולם מתחלה היה, כנראה, הקונטרס הקפן הזה גדול יותר והיה שער רחב לכל סוגי הברכות השונות המפורזות כה וכה בכל השנים בכלל ובמסכת ברכות בפרט עד שנחכנסו בו גם סדר ברכות של שמיע א), ברכות אירוסין ב) ואף ברכת שהחיינו של בדיקת חמץ ג). אך המעתיקים השונים, כנראה, מעטו את דמותו עד שהסירו מתוכו גם ברכת שהכל על יין מבושל ד). גורם לדבר היתה גם השפה הערבית שבה חובר מתחלתו. ומכאן גם הסגנון הקשה וגם השנויים המרובים שחלו בו. ואף המקום גורם. המקום שסם נמצא קונטרס זה ככיו מוכיח שהיה כלי חפץ ביד המעתיקים רק בתור צרוף לכמה ענינים שחברו יחד בספר אחד. ומשום כך נשמע בתוכם גם בלי שמו עליו עד אשר הכירו הראיה ויזם באחד הקובצים, כיו אסור והיתר, והדפיסו ראשונה בסירוגין בבית-חלמוד שנה ב' עם מעט תקונים והרבה לקויים שנשתרשו בו וגם עם תוספת יתרה בסופו שאינה כלל מעצם הקונטרס ובאה ככיו שלפנינו במקום אחר. והנה כאן לפנינו העתקה מכיו אדלר סי' 1765 דף 102-105 ע"ב, שאמנם גם היא לקויה וחסרה לכדי, אבל בכמה מקומות עולה היא על הראשונה. והיתה לנו ליסוד הקונטרס הזה המוגה גם על פי זו שכבר נדפסה ומתוקן במרוכעים.

שער ראשון. הודיענו מה שאי רזיל אסור לו לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה ואם יהנה מן העולם הזה בלא ברכה מכל, מאי תקנתיה ילך אצל חכם [וקשו בה מאי עביר] ליה ופרקי' אלא אמר רבא ילך אצל חכם וילמדנו ברכות מעיקרא כרי שלא יבוא לידי מעילה. הברכות יש בהן כללות ופרטות וכל מין ומין תן לו מעין ברכתיו, ומה יכבד עלינו המשא ומה טורח יש כאן למה נעצל ה) מהן והוא בחסרו לא הלאנו ולא הונענו כרכתי' (מיכה ו, ג') עמי מה עשיתי לך ומה הלאיתך ענה בו, ולכך יש לברך בכרכותיו אשר צום ואשר רצם. שער ב'. והשער השני הודיענו כי מינין אשר צינו לברך עליהן ז' ומאותן ו' ז' מינין. והן מאבל ומשתה וריח ומראה ומשמע ועשית מצוה ומעשים אחרים ואלו הן ה' הדגשות אשר ברא יוצרנו להועילנו כי המאכל והמשתה * חלק ז' המעם כרכתי' (איוב י"ב, י"א) וחיך אוכל יטעם לו והרית | והמראה ח' והמשמע | שלשתן חלק ההדגשות, בריח (ר' כתי' (בראשית כ"ג, כ"ז) ראה ריח בני וכת' (איוב כ"ב, ה') לשמע אחן שמעתך, וכת' (משלי כ, י"ב) עין רואה ואחן

א) „שערים דר' שמואל בן חפני כ"ץ. בסדר ברכות אומר בברכת בונה ירושלים בא"י בונה ירושלים, פי' בריח ברכות“... (זכרון לראשונים ח"ג צד 34 הערה 89 ע"ש). כ) „ובסעודה אירוסין פסק רשב"ה שאפי' אם ברכו ברכת אירוסין אין מברכין שהשמחה במעונ"ו (הגהות מימוניות נמצא בשערי רשב"ה שיש לברך שהחיינו" (הגהות מימוניות שם י"א, פי' והי' חמץ ומצה ג' ז'); „בשערי ברכות של רבי' שמואל הכהן בן חפני הצריך לברך זמן אנדיקה חמץ“ (ליקוטים מה אמריכל בס' חמשה קונטרסים כ"ז ע"ב. ועי' עוד זכ"ל"ר שם הערה 88). ד) „ובשערים דרשב"ה הכהן מצאתי: ועל היין המבושל ועל אנימילין מברכין שהניב“ (ראבי"ה מס' פסחים, ח"ב צד 35 ע"ש). ומקובו היה, כנראה, בשער ח' המקוצר לפנינו ע"ש. ה) משא הברכות ומה טורח יש כאן ולמה נתעצל (בית). ו) = ומה אותן? ז) בבית ובכ"י: וחיך. ח) בהכ"י: והמאכל והנשמע.

שומעת וכו' ועשית מצוה א) דכתי' (בראשית כ"ז, י"ב) אולי יסודשני אבי.

השער הנ"ל מנין הברכות אשר חייבנו לברך על המאכלי לפנינו ולאחריתם והם ט' ברכות ה' בהן לפני המאכל המוציא להם סך הארץ וכדורא מיני מזונות וכדורא פרי העין וכדורא פרי האדמה ושהכל נהיה ברכו ואע"פ שהברכה ה' היא שהכל הדבר ידוע שיבשר לברכה על סקצת האוכל ויבשר לברכה על סקצת שיתאיה ב) אבל הרי האחר[ות] לא יבשר לפני ג) אלא על סקצת האוכל ואח"כ ד) ה' ברכות לא יבשר לברך אלא לאחר המאכל והן ברכת [המזון] ועל הכתיה ועל העין ועל פרי העין ואחר ה) [אכילה פירות האילן] ו(ו) כדורא נפשות רבות ודי' חסרונן על כל מה שברא ו(אח"כ) הברכה ה' שהיא כדורא נפשות [ה]דבר ידוע שיבשר לברכה אחת אחר סקצת המאכלות ויבשר לברכה אחת אחר סקצת המשתאות.

והלכה הזאת היא שאין מברכין כדורא מיני מזונות י) אלא על דבר שהוא מחכשת המינין ועל מה שיש בו מה המינין כאשר אמרנו בתלמוד (ל"ז:) רב ושמואל] דאמרי הדיינו כל שהוא מה' המינין מברכין [עליו] כדורא מיני מזונות להוציא אורז, ודוחן וכו' וצא בהן שאין מין דגן שאין הלכה כר' (אלעזר) [ויתכן] בן גורי דאסי' אורז מין דגן הוא יא).

ואנחנו יודעין שברכת כדורא פרי העין על פירות האילן הוא כאשר שנינו (ל"ה.) כיצד מברכין על הפירות על פירות האילן הוא מברך כשה[עין] חיון מן היין שעל היין הוא מברך כדורא פרי הגפן וזה [ו] סיבון לפירות האילן כל שאתה נוטל פירותיו ועצו מתקיימת זהו אילן ומברכין על פירותיו כדורא פרי העין יב).

א) חסרון מ"ש"ש יש כאן והוא מה שכתב האשכול ח"א ריש צד 64: "... ואיבא דמוסרף על אלה ששה חלקים חלק ויין הרגש מ"ש"ש. ורגנו שמואל אכן חפני דיל הוכירו בחבורו שערי ברכות ולא פרשו ואפשר על מ"ש"ש תפלין קאמר אליבא דרבנן דמי רב אסי (סוכה ס"ז) הכל אימת דממשמשו בהו מברכין" (ועי' תרכ"ו זכרון לראשונים ח"ג 33, הערה 85).
 ב) == שיתיה? == "משתאות" (בית). ומן "לברכה" עד "לברכה" הפר ר"ס. ג) אולי: לפניך. ולחלקן לברך. ובבית: לפרש. ד) = ולאחריתם. ה) בגוף הכ"י מ"בכ"ו: ואח"כ = ואחר בן (ב"ח). ו) האשכול ח"א צד 63 ע"ש. והוא לקיח מ"שערי ברכות". ז) = ברכה בפני עצמן. ח) = ברכה. ט) כדורא שוו היא כונת הפסקא: "ואנחנו יודעין" שכאן להלן. י) מתחלת המוקף ברובע בהפסקא הקודמת עד כאן חסר בכ"י ומקובץ פנ"ו. והשלכטו עפ"י בית. ומן "והלכה רוחח" עד "אורז (ודוחן) מין דגן" הובא בשבתי' השלם סוף סי' קכ"ט 120, ומשם יתר המוקף ברובע. ובכ"י וב"ח הוא מ"ש"ש. יא) והשוה אוצר התשובות סוף 86 סי' ר"ס. יב) ובהמוסף בבית שנה ב' 385, ובתוצאה המיוחדת סוף צד 10: "וזה הסיבון לפירות של אילן כל שאתה נוטל פירותיו ואין עצו מתקיים אינו אילן ומברכין על פירותיו ב"ש האדמה.

שער ד'. אשר אנחנו חייבין לברך על מיני שתייה לפניהם ולאחריהם והן ד' שמים ולאתר כו' והשמים אשר לפניהם על היין כפה"ג [ושהכל נ"ב] ואתרו שמים [על הגפן ועל פה"ג] ובורא נפש רכות א'.

שער ה'. נפרש הברכות אשר אנן חייבין לברך [על הריח] והן ה' ברכות בורא עצי בשמים ובורא מיני בשמים ובורא עשבי בשמים ואשר נתן ריח טוב בפירות ובורא שמן ערב, ואין מברכין בורא עצי בשמים (ו) על מוגינו בלעז שהוא מין היה אשר ראינו ואשר ג' מצינו (מי"ג) א"ר תייה בריה דרבא בר נתני [א"ר הסרא] אמר רב ואמרו לה אמי רב הסרא אמי זעידו על המוגכות כולן מברך עליהן עצי בשמים היין מסודש גינו שהוא מין היה ומברכין עליו בורא מיני בשמים וכל הבשמים שצומחים כגנות מברכין עליהן בורא [עצי] בשמים וורד והבצלת השרון אבל הצוסחין במדבריות מברכין עליהן בורא עשבי בשמים (ד) הדם (משרשיא) דנקיט מגנייתא מברכין עליהן בורא [עצי] בשמים דמברכא בורא עשבי בשמים ועל האתרוגין ועל התפתחין וכיוצא בהן שיש להם ריח טוב מברכין עליהן אשר נתן ריח טוב בפירות. ואחרי שפירשנו הברכות על המאכל והמשתה והריח שביארנו (ה) לפרוש המצות [הברכות] על הדברים הנראים והנשמעים על כל המצות כי כולם מפורשות כתלמוד בפר' הרוואה מקום שעשו נסים וכו'. שער ו'. נוד[ן]ע כל סה שאנו (ו) חייבין לברך עליו לפניו ואין אנו חייבין לברך עליו לאחריו, וכל הטעון ברכה לפניו [טעון ברכה לאחריו ויש שמעון ברכה לפניו] ואין טעון ברכה לאחריו [ואמרו רבותי] כתלמוד בדבריהם כל הטעון לפניו גלוי וידוע אלא אי זה הוא שטעון ברכה לפניו ואין טעון לאחריו וכן אסרינן (ס"ד) לאתויי מאי לאתויי ארבעה (ז) דברים תחלתו (ח) ירק וכן אמר(ג) לרב יצחק בר אבדימי למעמי ירקא ופירושו על דעת ר' יצחק [שהוא] מברך אחר אכילת (ט) ירק לאיתויי (י) מאי. וחזרו ואמרו (שס) לאתויי מאי יא. ועוד אמרו על דעת רב פפא שהוא מברך לאחר שתיית מים (יב) וחזרו ואמרו לאתויי מצות

א) השער הזה, כנראה, לקוי בחסרו. ב) האשכול ח"א צד 63. ג) ואין מברכין בורא מיני בשמים אלא על המוגינו שהוא מין היה אשר ראינו ומצינו (כ"ח). ד) כאשר אמרנו אמר רב משרשיא כנקום מגנייתא (כ"ח). ואולי צ"ל: הדם, [רב] משרשיא אמר: דנקיט מגנייתא (מן הגנות). ה) אולי צ"ל: שוב אין אנו צריבין לפירוש הברכות על כל המצות על הדברים הנראים והנשמעים. וכ"כ: "שכחנו לפרוש". וצ"ל: הנחנו לפרוש. ו) כנראה צ"ל: שאין אנו ויש כאן ג' חלקים: (1) שאין טעון ברכה לא לפניו ולא לאחריו. (2) שטעון לפניו ולאחריו. (3) שטעון לפניו ולא לאחריו, והוא החלק השני. האמור להלן לפי סדר הלשון של רב פפא. ז) המוקף מביא, וכפי שלנו משוכש: "ונשאו רבותי התלמוד בידיהן ואמרו כל הטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו גלוי וידוע אי זה הוא רבר שטעון ברכה לאחריו וכן אמרנו להיתירו". ח) ח"ל: הראשון. ט) ככ"ל. האכילה, ותקנת. י) מכאן עד לאתויי מצות (חסר כבית) יא) כך הגירסא במס' נדה נ"א סעי"ב ע"ש. וכ"כ: "מצות". יב) ככ"ל: מהן.

(וחזרו ואמרו לאתווי טיא ולאתווי מצות) ועוד [אכרו] א) על דעת חכמי ירושלם (הן ג) בני מערבא שבכרכין אחר עשיית ג) המצות ד) כא"י אמ"ה אקביו לשמור תקו לאתווי מאי, לאתווי ריחני. והפי' ה) הוה הוא ההלכה שאין אנו חייבין לברך על הריח ברכה אחרונה וחייבנו ו) לברך לפנינו. ועוד הדברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונין ברכה לפניהם אבל לא לאחריהם כאשר אמר רב פפא (מ"א:) אבל יש הפרש בין הרברים האלה ובין ברכת הריח כי ברכת הרברים האלה תבוא בכלל ברכת המזון ולא לריח ברכה אחרונה גם אין ברכה שתבוא ברכת הריח לאחריו בכללה וזה פי' יפה.

ויש למעלה לרדוסוף מאחר שנשאר שני חלקים.

(והחלק הראשון שאין אוכל חלק א' ז). על כל המאכלים שאדם ומשקה [ולא] וזלמו שחייבנו לברך עליו אוכל מברך לפניהם ולאחריו חוץ מפתות לאחריו ולא חייבנו לברך עליו לפניו. מכות שאין מברך לאחריו.

(וזה חלק) השני הוא, מה שלא חייבנו לברך עליו לפניו ולאחריו לא נברך וזהו חלק אחר ח) בין ג' חלקים שאמ"ר רב פפא [דהלכתא]. והחלק הראשון דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת] הסעודה [כאשר שנינו] בך על הפת פטר את הפרפת. והחלק השני דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך הסעודה כמו כל מיני מתיקה שיש בהן מין דגן טעונין ברכה לפניהם ואין טעונין ברכה לאחריהם וטעמו של רב שכוללו ע) לאחריהן ככרתמ"ו. וראיה לדבר שאילו ברכנו לאחריהן היינו מברכין ברכה אחת טעין ג' והוא על המחיה ועל הכלכלה והרי אלו בכלל ברכת המצות י). והחלק השלישי דברים הבאים מחמת הסעודה ונאכלין לאלתר או בתוך הסעודה כמו תמרים ומגדים שאינן מיני מזון טעונין ברכה [לפניהן] ולאחריהן. שער שביעי א).

וקריח כשברכותיהן [שזות וכשברכותיהן] מחלפות וכן נאמר כי דברינו אלה (הם) [ב]ברכות שלפני מאכל ומשתה הריח הקדמני מינים ומספרם והודענו (לפניו)

כי ברכת המוציא לחם קודמת לברכת בורא מיני מזונות [כהודמן שניהם לפניו] וברכת בורא מיני מזונות קודמת לברכת הפירות בהודמן לפניו וברכת בורא פרי העץ קודמת לברכת כ"פ האדמה בהיותם לפניו וברכת כפה"א [א] קודמת לשחבל,

א) כפי"א אמר ר"י ב) וכן (ב"ת). ג) כפי"א אנשי. ד) השוה האשכול היא 36 חלק וי"ו. ושער זה הוא שער ו'. ועי' ראבי"ה היא 182. ה) = והפירוק (ב"ת). ו) בבית: ודינו. ז) האשכול היא צד 63. ח) = א' = ראשון. ט) כפי"א וכללו. ובבית: [ש]כללת. י) בבית: חמישין. וצ"ל: המזון. יא) שביעי (ב"ת חסר). יב) הקדמות (ב"ת). יג) אחת על אחת בשלש מדות (ב"ת). יד) שבע"ל השלם אף שי קים ותקצר כלל מ"ב ותניא סימן כ"ט.

ועל מיני מאכל בהודמן [לפניו ה'] מן[י]נין שהייב לברך על חמס כרכות המתחלפות אלה ועיקר שיהיו חמשתן ממה שאין אחד מהם פוטר את חברו בכרכותו ולכן הייב [אדם] לברך עליהן כשהוא מבקש לאכול לפ[נ]י אכילתן הכרכות האלה ועל הסדר שסדרנום והם לחם מחמשת המינין ומיני מתיקה שיש בהן מה המינין ופירות האילן כמו ענבים ורמונים [וקורא מברך על הלחם תחלה ואחריו כל מיני מתיקה ואחריו על הפירות] ואחריו על הכשות בורא פרי האדמה ולא הוזכרו ירקות מפני שהפת פוטרתן ואחריו מברך על הקורא שהכל נהיה כרכרו ואין להחליף ואין להסיר גם שלא לתקדים מה שלא הקדמנו ודברים אלו [כדברים] שברכ[ו]ת[ו]ת[ו]ת[ו]ת[ו]ת מתחלפות כאשר סדרנו אבל מה שכרכות שוות אחד אל אחד לא יתקנו אלא [בפטירה] א' והן על ב' פנים, הראשון ה' המינין הנזכרין בפסוק ארץ חטה ושעורה חולתו כמו שנזדמן לפניהם תמרים או ענבים [או תאנים] או רמונים או ימים ועמקן תפוחין או קרוסטומלין וכדומה להן מברך על הענבים ועל התאנים שקודמין לתפוחים ולא על [תפוחים ולא על] הקרוסטומלין ולא על כיוצא בהן. והאופן השני שהקודם בפסוק זה קודם לכרכה לברך עליו (אחר) כמו שאמרו ב' א"ר יוסף ואיתימא רב יצחק כל הקודם בפסוק הזה קודם לכרכה ארץ חטה ושעורה. ועוד שנינו ד' היו לפניו מינין הרבה ר' יהודה אומר אם [יש] כיניהם מן המינין עליו הוא מברך וחכמים אומ' מברך על איזה שירצה והלכה כר' יהודה ר' לפיכך כשנזדמן לפניו פת חטין ופת שעורין מצוה לברך על פת של חטין תהלה ואפי' היא פרוסה ושל שעורין שלמה מברך על של חטין תהלה [ופוטר את השלמה של שעורין] ובהודמן לפניו ענבים [ותאנים] ורמונים וחטים (ב) כרכותיהם שוות יכן ה' [תמרים] ורמונים מברך על [תמרים] ופוטר את הרמונים [שהתמרים] פוטרם את הרמונים שהם שניים לארץ (ו) וחד (ו) מותים או מרמונים שניים לארץ) כאשר אמרנו בתלמוד ז' רב הסדא ורב המנונא הוו יתיב בסעודה אייתו לקטייהו תמרים ורמונים שקל רב הסדא ח' כך אתמרים אפי' ליה רב המנונא ח' לא סבר לה בר כל הפסוק כל הקודם לחבירו הוא קודם לכרכה אפי' ליה זה שני לארץ זה חמשי לארץ אפי' ליה סאן יהיב לן נגרי דפרזלא ונשמשונוק ב'. וכשהודמן לפניו מה שכרכותו בורא פרי העץ ובורא פרי האדמה מברך תחלה בורא פרי העץ [ואחר כך] בורא פרי האדמה ושהכל

א) ככ"ו כשכוס: כפרישה. ב) ככ"ו: שביארנו א"ר יצחק. ג) דף מ' ע"ב.
 ד) „והלכה כר' יהודה דא"ר יוסף וכן תני ר' יצחק כל הקודם בפסוק זה קודם לכרכה“
 (הג' ד"ו ז' ע"ג ג' והג' אספסיא צד 55 בל"ג דא"ר ר' ז' ; „וכן כתב רבינו שמואל בן חפני ז"ל בחבור שערי הכרכות“ (שבה"ל השלם ס' ק"ס). ובהקדמ' ס' מ"ב סוסיף; „וכן כתב ג' רבינו שלמה ז"ל“. אבל בסדרו דש"י צד 60 פסק „והלכה כרבינו“ [כרבנן]. וע"י ס' האורה 24. וכן בהאגור סדילאקאב 25 ע"ב; „ורב האי גאון ורש"י פסקו הלכה כרבנן“ (וע"י אוצר התשובות ס' רמ"ו צד 92). ה) ככ"ו והן. ו) ככ"ו: אחד. ז) מ"א ע"ב. ח) בן הוא גם כילקוט עקב סוף ס' תתין. אבל בגמ' ובכ"ו: שקל רב המנונא וא"ל רב הסדא. וכן בתשובת ההג' אוצר התשובות צד 92. שורה י"ב. ט) כגמרא: ונשמשינוק.

מברך תהלה בורא פרי הארבה ואח"כ מברך שהכל על האחר וכשהזמן לפני מה שברכתו עצי בשמים ועשבי בשמים מברך תהלה [עצי בשמים ואחר כך] עשבי בשמים ולכך אמרו בתלמידי) מהלוקת כבודותיהן שוות כגון אחרונים חתים ר"י יהודה אוסי סוף ד' ערוף ורבנן סברי חביב ערוף אבל על שאין כבודותיהן שוות [דבריו הכל] מברך על זה וחוזר ומברך [על זה]. ובהזמן לפני יין ושכר מברך על היין ופותר את השכר כאשר שנה ר"י חייא ב' יין פותר כל מיני משקין].
שער שמיני ג). כללות ופרטות כל ברכה כל מה שהברכה לפני מברך בורא פה"ע [ע] ברכה שלאחריו על העין ד' כמד"א בפירות שהן אמודין בפסוק ארץ חמה ושעורה אבל פירות האילן שאינן כן ה"י מינין מברך עליהן בורא פה"ע [ע] ולאחריו [בורא נפשות רבות. ואם עשאן משקה מברך עליהן] ה' שהכל ואינו פלו' אוסי לאחריהן בורא נפשות רבות). כל מה שלפניו שהכל ו' אחריו בורא נפשות רבות ז'.

שער תשיעי ח). פטירת אחר ט') כשברכותיהן שוות וכשברכותיהן מתהלפות (ולפני המברך חייב עליו לברך כמה י') [זהם ד' חלקים החלק הראשון כדי להקדימו פטור מלברך על המינים האחרים] שברכותיהן יא) שוות בין המאכל ובין המשתה ובין מן הריח שהן מינין הרבה, כשהוא מברך על המינין האחרים ששוות ברכותיהן יב) הא כיצד במאכל נזדמן לפניו ג') לחם חטים ולחם שעורים ולחם כוסמין ולחם שבולת יד) שועל (שקורין אוינה טו) בלע"ז) ולחם שיפון (שקורין שיגלא טז) בלע"ז) הייב לברך על [לחם] החטין לפני המאכל יז) המוציא ואינו רשאי לברך על לחם שעורים [ולכך] אמרנו כי היה ראוי להקדימו מצוה מן המופתר ופטור יח) מלברך על השאר אע"פ שהוא אוכל יט) אינו רשאי לברך על פת של שעורים כהיותו [ו] לפניו פת חטים שנקרב כ' לאכול ממנו ולפטור [לחם מברכה] וברכת מוון אחריהם כוללתן. וכיצד בפירות כגון שהיה כא) לפניו כל מה שמברכין ב"פ העץ מברך על אחר מהם הראוי להקדימו ואוכל ופטור מלברך על השאר אף על [פיו] שהוא אוכל. אבל חייב להקדים ה' מיני פירות הנזכרין בפסוק ארץ חמה על חבירו לפי שפירשנו כפרק יג) הקדמות ברכות [כיון] כבר בארנוהו היטב. והחלק

(א) ביא ע"א. (ב) שם ע"כ. (ג) בבית בשבוס: שער תשיעי. (ד) כללות שהברכות כל מה שברכה לפני בורא פרי העץ ברכה שלאחריו על העין ועל פרי העין (ב"ת). (ה) כך י"ל לתקן עפי המוסף בבית שנה ב' ריש צד 285. ובהוצאה המיוחדת ממנו קרוב לפ"ק צד 10.
(ו) ברכה שלאחריו (ב"ת). (ז) ע"י מה שבי ר"א אשכנזי: בהערותיו לראב"ה ח"א צד 145 הערה 2. (ח) בבית בשבוס: פרק השער העשירי. (ט) ברכה אחת (ב"ת).
(י) מאחריו (ב"ת). (יא) ששוות ברכותיהם (ב"ת). (יב) מן ברכותיהם שוות (ב"ת) עד ששוות ברכותיהן (ב"ת חסד). (יג) לפניו (ב"ת). (יד) שועל ושיפון שועל (ב"ת).
(טו) אוינה (ב"ת). (טז) שגל (שם). [והקפתי שניהם מפני שהן הוספות המתרגם הצרפתי].
(יז) אוכלו (ב"ת). (יח) כב"ת: כי ראוי להקדימו ונפטר. (יט) מלח, "אוכל" אין בבית. ואולי צ"ל: חביב. (כ) אולי צ"ל: שגרא. (כא) שיש (ב"ת). (כב) והוא בשער שביעי.

השני שהפת פוטרת כל מיני פירות (וכל) מיני מאכל א' וזין פוטר כל מיני משקה כמו ששנא (ר' חייא) ב'. ויש על הכלל הזה ד' תנאים ואע"פ שאינן מפורשות ג' במקום הזה אלא (שאר) שאנחנו קבצנום מכמה הלכות. התנאי הראשון שהפת פוטרת את הפרפראות ד' [מלבד לפניהם ולאחריהם כאשר שנינו ה' בדרך על הפת פטר את הפרפרת] בדרך על הפרפראות ד' לא פטר את הפת. והתנאי השני שהפת פוטרת כל מיני מאכל [כשהפת עקר] אבל אם היה עקר עמה אינה פוטרת אותו מלבדך עליו כאשר שנינו ו' הביאו [לפניו] מל"ה ופת עמו מברך על עפל לו ואמרנו בתלמוד (מ"ד.) אמי רב אחא ברבי רבב קלא אמי ר' אמי' (אמ"י) באוכלי פירות ניוסר שנינו * מ' לפני חלב של תאנים שמצער שפתים ואין מעבירו אלא מל"ח) או ס"ד) או [ציר או מדין] או מוריים לפיכך הוא עיקר והפת מפילה לו. והתנאי הג' שאין הפת פוטרת פירות האילן כגון רמונים * שהנתיים על השולחן מברך א' עליהם לפניהם ולאחריהן ואע"פ שהם כמיני מאכל כאשר [תקדמנו] בברכתנו. והתנאי הרביעי שאין הפת פוטרת מיני מתקה שיש בהן מין דגן שאינן ב' על נבי השולחן ככרבה שלפניהם שהיא כרבת בורא מיני מונות אבל ג' הם נפטרין מברכה שלאחריהם ככרבת המון שהיא מולחן. והחלק הג' י"ד שכל מה שהוא עיקר ועמו מפילה מברך על העיקר ופוטר את המפילה ולכך אמר רבא ט"ו) האי ריהטא דסילקא ט"ו) [דעקר סמורא] י"ו) היא מברכין עליה בורא מיני מונות דמחזא עיקר דובשא ח"ה הוא מברכין עליה שהכל אע"פ שאין הליכה כמותו כריהטא דסחוזא שכך אמרו ולא היא אידו ואידו בורא מיני. והחלק הרביעי י"ז שהמברך על היין שלאחר המזון כאשר שנינו בדרך על היין שלפני המזון פוטר מלבדך על ב' היין שלאחר המזון א"א ודברים אלו בשבתות וימים טובים וכיוצא בהן אבל בשאר ימות השנה אינו פוטר מלבדך על היין שלאחר המזון ואע"פ שכורך על היין שלפני המזון כאשר שנינו בתלמוד (מ"ב:) אמי רבב בר בר חנא אמר ד' ויהגן לא שנינו ב"ב) אלא בשבתות וימים טובים וכיוצא בהן והואיל ואדם קובע לו כג' סעודתו על היין [אבל] בשאר ימות השנה לא יקוד אמרו איתמר נמי אמי רבב בר בארי ב"ד) אמי ר' יהושע בן לוי לא שאנו אלא בשבתות

(א) והחלק השני פטירת כל מיני פירות ומאכל (בית). (ב) דף מ"א: ג) מפורשים (בית). (ד) הפרפרת (בית). (ה) מיני ע"א. (ו) ס"ד ע"א. (ז) וס"ד (בית). ובגמ' בריה דרב עזריא אמר רב אשי וע"י הגהות ד"ס. (ח) ואין מענינו אלא מנה (בית). (ט) ס"ד (בית חסר). (י) תורים ורמונים (בית). (יא) מלבדך (בית). (יב) שאנו (בית). (יג) אם הם. (בית). (יד) כמיני בשבוע: הכי. (טו) ל"ז: ושם: ריהטא דחקלא דמפשי ביה קחא מברך כמיני מיני דסמורא עיקר. ובבית: ר' אבא. וע"י הגהות דקדוקי סופרים. (טז) דחקלא (בית). (יז) כמיני דמיקר מנכא. (יח) דובשא עיקר (בית). (יט) כמיני השני. (כ) צובר את (בית). (כא) בבית יש עזר ואע"פ שכורך על היין שלאחר המזון (כ"ב) שני (בית). (כג) לו (בית חסר). (כד) איתמא נמי אמי רבב בר בר חנא (בית). *

וימים טובים ובשעת הזקת דם ובשעה שאדם יוצא מן א' המרחץ הואיל ואדם קובע סעודתו על היין אבל בשאר ימות השנה ב' לא.

ש ע ר י' חייבים לחזור ולברך על כל מה שכירכנו עליהם, עיקר הדבר הזה כל מה שכירכנו עליו ו(לא) הפסקנו בין ברכותינו [לעשייתנו] נתחייבנו לברך עליו שנית והתפסק יהיה כאחד מה' אופנים ג'. האופן הראשון שיברך המסכך דבריו (הנוכרי ד') שלא מענין אכילתו בין ברכתו לאכילתו ובעשותו זאת צריך לברך שנית ואם ידבר ענין אכילתו אינו צריך לשנות ולברך וכן ארז"ל (מ'.) אמ' רב טול ברוך אין צריך לברך אמ' הבא מלח הבא לפתן צריך לברך אמ' הבא מלח הבא לפתן נמי אין צריך (לברך) לשנות ה' ולברך גויל לתורי צריך לברך ורב ששת אמ' נבי גויל לתורי ו' אין צריך לברך דכתי' ונתתי עשב כשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת. ופירוש השמועה הזאת שאמ' רבי ז' כשהמסכך המוציא טרם אכילתו ח' [אמר לחבירו] היושב על השלחן טול לחם ואכול שכבר ברכתי אינו ב' צריך לשנות ה' ולברך המוציא ור' יוחנן אמ' לשמש הבא מלח הבא לפתן אחר ברכתו ו' קודם אכילה אינו צריך לברך כי דבריו אלה היו מענין אכילה אבל אם אמר לו בין ברכה לאכילה גויל לתורי תן תבן ומספוא לשוורים צריך (לפתוח) [לשנות] ולברך כי כבר פסק ורב שישת אמ' [גם] אם אמ' לשמש יא' בין ברכה לאכילה גויל לשוורים אינו צריך לשנות ולברך כי גם דבריו אלה בענין אכילת יב' מי שחייב כמוזנותיו. [האופן השני] שהמסכך על השחיטה או יג' על כסוי הדם ואחד ברכתו קודם שחיטתו או יד' קודם (על) כסוי הדם (ו)דבר דברים או שעסק בדברים אחרים והוא צריך לשחוט בהמה חייב לשוב ולברך על השחיטה ועל כסוי הדם (ו)זהו [שהוא] חייב לכסות הדם ואם אינו מדבר בין שחיטה לשחיטה דיו כבדכה אחת לשחיטת כמה בהכות כאשר שנינו יד' שחט מאה עופות טו' כסוי אחד לכולן אמר יהודה טו' שחט חיה יכסה ואח"כ ישחט את העוף ואמר' ומודה ר' יהודה בענין י"ו ברכת שחיטה יח' שאינו מסכך אלא אחד.

והגאונים חולקין עליו י"ט) בשחיטה שהוא צריך לברך על

א) מבית (בית). ב) מכאן עד „בין ברכותי“ (חסר בבית). ג) כפי משוּבש: מינין. ד) נכרים (בית). ה) לשנות (בית חסר). ו) גויל לתורי נמי (בית). ז) = רבינו (בית). והוא רב. ח) כשהמסכך (רב) בברכת המוציא לחם מן הארץ וטרם אכילה (בית). ט) טול ברוך טול ברוך טול לחם ואוכלו שכבר ברכתו אין (בית). י) אחר ברכתו (בית חסר). יא) גם לשחיטתו אחר (בית). יב) גם היו דבריו אלה בענין אכילה (בית). יג) בגוף הכי בשבט: אומר. יד) חולין פני עיב. טו) חיות (בית). טז) ר' יהודה אומר (בית). יז) לענין (בית) יח) שא"צ לברך לאחר כסוי (רשי). וכסוי דם החיה שאמצע לא הוה הפסק דאפשר דשחיס בהדא ומכסי בהדא, אבל לענין כסוי חוזר ומברך שבשעה שהוא מסכך על מצות כסוי דם החיה אכתי אין דם עוף כעולם שיפטר בו הכרכה (ע"י או"ז ח"א ה' כסוי הדם ט"ו שפ"ו). י"ט) על רש"י. ופעה ה' גוויס שכתב: „והתימה שהגאונים חולקין על הגמ' בענין“.

כל שרשימה ושחיטה א) שלא אמר ר' יהודה אלא לענין כסוי בלבד ב). האופן הג' כשהיה בין ברכה לברכה ביאה או יציאה ג) שיצא מן הסוכה ואח"כ יבוא אליה שאפי' יצא ונבא עד סאה פעמים ד) צריך לברך על כל פעם ופעם אפי' ששנינו לענין סוכה ה) כיון שצריך כיום הראשון שוב אינו צריך לברך ואפי' בתלמוד ו) סוכה אסוכה [קשיא] אפי' לך ר' יוחנן ז) תנאי היא דתנן ח) תפילין כל זמן ששניהן סבךך עליהן דברי רבי וחכמים אומרים אינו צריך ט) לברך אלא שחרית בלבד ואיתמר אביי אפי' הלכה כרבי ורבא אפי' הלכה כרבנן אפי' רב מארי בריה דרב י) שמואל חזינא ליה לרבא דלא עבד כשבעתיה אלא יא) כל אימת דמנת בריך, אפי' מר זוטרא חזינא לי לרבנן דבי רב פפי יב) כל אימת דמכסי יג) מברכי יד). רבנן דבי רב אשי כל אימת דמגחי מברכי. למדנו מן השמועות הללו שכל זמן שהוא נכנס לסוכה אפי' כמה פעמים וגם כל טו) מצות ציצית כל זמן שמתקטף בו תייב לברך אפי' מאה פעמים ביום טז) ביום ולא בלילה שאין מצות ציצית [נוהגת] בלילה ואפי' שאמדנו בתלמוד יז) רב יהודה רמי תכלתא יח) דאנשי ומברך כל צפרא להתקטף בציצית ואקשי' ואמאי הכך [כל שעתא] נמי ופרקי' ואמרנו רב יהודה איניש צניקא הוא דלא שדה יט) לגלימא כוליה יומא זכאי שנא כצפרא מכי משנה בין כסות יום ובין כסות לילה כ). למדנו גם כשמועה זאת שחייב אדם להתקטף בציצית

א) הואיל וגופין מחולקין. ב) מפני שבגופא אחת כוסל הכל והוא כגוף אחד (ראב"ה הובא במדרכי ובארוז שם). ומברך ברכה אחת ומכסה הכל בבת אחת. וכל הפסקא הזאת הופעה היא. והוא שכתוב במדרכי חולין אות תרנ"ב ובארוז ח"א סי' שפ"ז: „וכת שוכות הגאונים“ מצא מורי אבי העזרי שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה שמא ישכח וידבר ביניהם דבר שאינו מענין השחיטה“ (והשוה האגור עד 89). ותמוה הוא שכתב בארוז שם: „ורבנו שמואל בן חפני צ"י החוה מודה ר"ז שאינו סבךך אלא אחת דהיינו דוקא אכרכת כסוי אבל אשחיטה מברך אבל תרא ותרא אפי' דלא סח ביניהם“. וכן במדרכי אות תרנ"ח: „בשערים דרשביח כתוב החמירו חכמים לברך ברכת שחיטה לכל אחת ואחת“... (ועיי' הרמב"ם זכרון לראשונים ג' עד 33 הערה 84). וכדשביח כן פסק גם ר"ח, עיי' ארוז שם. ג) יציאה או ביאה (ב"ת). ד) כמה פעמים (ב"ת). ה) סוכה דף מ"ו ע"א. ו) סוכה שם. ז) אמר לך רבי (בגמ' ב"ת). ח) דתנאי (ב"ת ובגמ'). ועיי' לעיל עד 17 הערה ד'. ט) סבךך (ב"ת). י) סודי כריהו (ב"ת). ופתוקן שם: ברה דבת שמואל. יא) מכאן ואילך נוסחה הגמ' משונה. יב) פסא (ב"ת). יג) ומגחי (ב"ת). יד) מכאן עד סבךך הכא (ב"ת חסר). טו) כן כל (ב"ת). טז) „וקאמי טלית כל זמן שמתכסה בה מברך עליה ואפילו כמה פעמים ביום וכן הלכה דקאמי רב יהודה רמי תכלתא לפרוומא דאיניש בתייה ומברך כל צפרא להתקטף בציצית ומקשייןן סדקא ראמי ציצית לאשתו אלמא קסבר מצות עשה שלא הזמן נרמא הוא ונשים חיבות... והכי כל שעתא ניברך ומפרקין אין הכי נמי דכל אימת דמכסי' איניש גלימיה מחיב לברכי. ורב יהודה האוי דלא מברךך אילא כל צפרא שאני רב יהודה דאיניש צניקא הוא ולא שאדי ליה לגלימיה טיניה כוליה דיומא אבל כל אימת דשארי איניש גלימיה והדר פסקא ליה צריך לברכי להתקטף בציצית“ (גאויקא עד 330 והשוה סתומא כ"שם הגדולים" ח"ב סוף אות כ"ו). יז) מנחות מ"ג ע"א. יח) לפרוומא (ב"ת). יט) ולא שאני (ב"ת). כ) סכסות לילה לכסות יום (ב"ת).

לברך עליו כל זמן שמתעטף ורב יהודה (אמי) שהיה מברך בבקר א' בלבד לא היה מפליג ב' מטעם כל היום כולו האופן ג) הרביעי בשהיה [שותה] כוס וכוס כאשר אמרנו בתלמי' ד) רב יצחק בר יוסף איקלע לבית אביו בריך אכסא ה) וכסא אמי' ליה מליך ו) אנא, אבל כסא וכסא דעתי ז) למוקס. ועוד אמרו בתלמי' ח) אמיכר ומוכר ט) זוטרא ורב [אשי ישבן] בסעודתא רב אשי בריך אכסא [קסא] ותו לא [ברוך] וסר זוטרא בריך אכסא קדמא ואכסא רברכתא י) אלא אמיכר בריך על כל כסא וכסא אמי' להו רב אחא בריה רבא יא) כסמן עביר אמיכר אמי' [אנא] נמלך אנא. מר זוטרא אמי' אנא רעבי(י)רי בתלמידיה רב [רב אשי אמר לית הלכתא בתלמידיה רב] והא יו"ט שחל להיות אחר השבת ואמר רב יקניה, ולא היא התם [עקר רעתיא הכא] לא עקר רעתיא. האופן יב) החכשי ששני מקום ישיבתן [כשהן יושבין] במסיבת המשתה שאע"פ שכרכו על משתיהם צריכין לברך ואע"פ שאמי' ד' יותנן יג) אחד שניו יין ואחד שניו מקום [אין] צריך לברך כבר הקשינו יד) ואמר[נו] שניו יין צריך סו) לברך שניו מקום אין צריך לברך תיובתא ועוד אמרנו יתיב רב חסדא וקאמי' משמיה רנפשיה הא ראמר שניו מקום צריך לברך לא אמרנו אלא בדברים שאין מעונין ברכה (לא) לאחריהן במקומן אבל בדברים שטעונין ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך [מאי טעמא לקביעה הדר ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך] ופ' שי"ט על דברי רב ששת ואמרנו מחיבי חברים זו) שהיו מסוכין לשותה ועקרו רגליהן לצאת לקראת חתן או לקראת יו" (כלה כשהן יח) יוצאין [אין] מעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין מעונין ברכה לבתחלה יז) בריא שהניחו שם זקן או חולה [אבל לא הניחו שם לא זקן ולא חולה] כשהן יוצאין מעונין ברכה למפרע וכשהן רחוזרין [אין] מעונין ברכה לבתחלה ואמרנו כ) בסוף השמועה בא) תניא כותיה דרי יותנן כב) חברים שהיו מסוכין לשחות כג) ועקרו רגליהם וחזרו אין צריכין לברך. ויש לנו להקשות ולומר הלא אמרנו להדין תיובתא דרי יורגן תיובתא וכאן אמרנו תניא כותיה דרי יותנן אלמא הלכתא כותיה, ויש [לנו] לפרק ולומר דתיובתא דרי יורגן כשיצאו צריכין לברך והלכתא כותיה כשעקרו רגליהן וחזרו שאין צריך לברך.

- א) בית: בשחרית. ב) בבית: שלא היה משליך. ג) כמי בשבוש: השער.
 ד) ברכות מיב עיי' בשנוי. ה) אבל כסא (בית, וכן כמי'ם). ו) נמלך (בית).
 ז) דעתי (בית חסר). ח) בפרק ערבי פסחים (בית); פסחים קיג: בשנוי רב. ט) = ומוכר (בית). ועיי' אגרת רש"י צד 101 הערה א'. י) ואכסא בתרא (גמי'). יא) אין כסמן נעבד (בית). יב) כמי בשבוש: השער. יג) פסחים קיא עיי'. יד) כמי בשבוש: הכשירה.
 טו) מן צורך זה עד צורך ג' (חסר בבית). טז) בני חבורה (בית, מתוקן עפ"י הגמרא).
 יז) אחר (בית). יח) מן: "כשהן יוצאין" זה עד: "כשהן יוצאין" הוא (בית חסר).
 יט) כסמן עד לבתחלה הוא (חסר בבית). כ) ואמרנו (בית). כא) קיי' סעיא.
 כב) בגמ': דרב חסדא. וכפ"י רש"י ורשב"ם שם: "היג תניא כותיה רב חסדא" נראה שהיתה נרצתם דרי יותנן: וכל"ס נכח קושיא רבינו הגהות סך (ווי"ס). וכר"ח: תניא חברים. כג) יין (בית).

השער הי"א. נבאר בו חתימת הברכות ופתיחתן כי פתיחתן הזכרת השם ומלכות שכך אמרו"ל (מ"ז) אם רכ כל היכא דאית א' ברכה שאין בה הזכרת השם איננה ברכה ור' יוחנן אמר כל ברכה שאין בה סליכות שמים אינה ברכה ואמר אבבי הלכתא כותיה דרב דכתו"ג (ג) לא שבחתי מלבדך ולהזכיר שמך עליו. [אכל] חתימת הברכות צריכין שני דברים הראשון שהוא [מעין חתימתה סמוך לחתימתה] מאי בנייהו איכא בנייהו י"ט שחל להיות אחד השבת דחתימין בין קדש לקדש מאן ראבי' מעין פתיחתה סמוך לחתימתה] לא בעי למיטר בין קדושת שבת לקדושת י"ט הכדלת ומאן דאמר מעין חתימה סמוך לחתימה] בעי למיטר בין קדושת שבת לקדושת יו"ט. [והדבר השני שלא יתמום בשמים שהלכה] רווחת היא שאין חותמין בשמים [שכך אמרין (מ"ט). ר' אומר אין חותמין בשמים] את כ"ה [לוי] לר' על הארץ ועל המזון שהן שמים אמר לו ר' וכי זו שמים אחת היא ארץ שמוציאה מזון, ועוד הקשה לו מקדש ישראל וראשי חדשים [א"ל ישראל דקדשינהו לראשי חדשים. מקדש השבת ישראל והזמנים] (ג) אמר לו חזן מזו.

השער הי"ב. [נבאר] ב(ז) דין הטועה בהחלת ברכתו או בחתימתה וכן (ז) נאמר כי כל הברכות כולן צריך המכרך לבוין את לבו מתחלת ברכתו (ד) על מה שהוא מברך על היין או על הפת או על השכר (ה) או על הפירות וכבר שאלו חכמי התלמוד רבותי (ו) ואמר (י"ב). כי האוחז כוס של יין וסבר שהוא [של שכר וברך] עליו תחלה בורא יחתם וברך שהכל בוראי (ז) יצא שכך שנינו על כולם אם אמר שהכל יצא אלא אם היה אוחז כוס של שכר וסבר שהוא של יין ופתח בברכה בכזונתו לברך עליו שהכל וסיים הברכה בבורא פ"ה יצא י"ח או לא. והשיבו שהרית פתח ביוצר אור וסיים במקריב ערבים לא יצא פתח במקריב ערבים וסיים ביוצר אור ויצא ערבות פתח ביוצר אור בו כללו של דבר הכל הולך אחר החיתום (ח) ואמר חכמי התלמוד כללו של

כתב (ז) רבינו שמואל בן חפני וצ"ל בחבור שערי הברכות כולן הברכות כולן המכרך צריך שיכוין את לבו מתחלת פתיחתן על מה הוא מברך אם על הפת או על הפירות או על היין או על השכר וכבר שאלו חכמי התלמוד ואמר בו האוחז כוס של יין כסבור של שכר הוא וברך עליו תחלה בורא וחתם עליו שהכל בוראי ויצא שכך שנינו על כולם אם אמר שהכל יצא אלא אם היה אוחז כוס של שכר וכסבור של יין הוא ופתח בברכה בכזונתו לברך עליו כפ"ה וסיים שהכל יצא או לא והשיבו שהרית פתח ביוצר אור וסיים במקריב ערבים לא יצא פתח במקריב ערבים וסיים ביוצר אור ויצא ערבות פתח ביוצר אור בו כללו של דבר הכל הולך אחר חיתום ברכות ואמר חכמי התלמוד כללו של דבר לאתווי מאי לאו לאתווי כפ"ה. לא כגון דאכל

(א) היכא דאית (אין בבית). (ב) דתנן לא שבחתי מלבדך ומלהזכיר שמך עליו. ועיי' הגהות דקדוקי סופרים. (ג) המוקף כרכוע חסר גם בבית תלמוד והשלטנו עפ"י הנמרא. (ד) פתיחתו (ב"ת). (ה) או על השכר או על הפת (ב"ת). (ו) רבותינו חכמי התלמוד (כ"ת). (ז) בורא (כ"ת בשבוס). (ח) חתום הברכות (ב"ת). (ט) שבהיל השלם סוף ס"י קס"ה.

תמרי ובספור נהמא אבל פתח
 בדגמא ומיין בדמרי יצא מאי
 (אמר הון) [מעמא] תמרי נמי מיון
 זיינו ויש להפוך זה ולומר אבל
 נהמא ובספור דתמרי אכיל וברוך
 אתמרי לא יצא ויש לנו אנחנו
 לום כי אם התחיל בברוך וכוונתו
 לברך על קריאת הגבר וראה את
 הברך ונמלך להפכה על הברקים
 צריך לחזור ולהתחיל בברוך אתה
 בכונה שנייה. ויש אשר נסתפק
 לו הדבר הזה ושאל ואמר כי
 המכרז על כוס של יין או שכר מרס
 שתרוי איד נמצאהו מתחיל בשל
 שכר ובסמים בשל יין והלא באי
 אמיה שוין כזה וכזה ובפתיג או
 שניב היא התמלה והיא הסיום
 ואיית איפשר למצוא אותן בורא
 שניב או שהכל בפתיג והלא אין זה
 ברכה אף לזו. ותשובת השאלה
 הקשה הזאת היא מה שהקדמנו
 כי כל הברכות צריך אדם שיכוין את
 לבו בתחלת פתיחתו על מה הוא
 מברך כי אם התחיל בברוך וכוונתו
 לברך על הלחם ונמלך להפכה
 על התמרים צריך לחזור ולהתחיל
 בכונה שנייה לפיכך אם אמר
 ברוך וכוון ליין ולהשליטה שהכל
 יצא ואם אמר ברוך וכוון לשכר
 והשליטה ליין לא יצא שהכל
 הולך אחר התמימה.

דבר לאיתווי מאי [לאן] לאיתווי כי האי נוונא. לא.
 כגון דאכל תמרים וקאסבר דאכל נהמא פתח כנהמא
 וסיים כתמרי נפיק מאי [מעמא] אמ' מוזן א' תמרים
 נמי מוזן זיינו. ויש ב' לנו לומר אנחנו כי אם התחיל
 [בברוך] וכוונתו על קריאת הגבר וראה את הברך
 ונמלך על הברקים צריך לחזור ולהתחיל בברוך אתה
 יי בכונה שנייה. ויש שנסתפק בזה ג' ושאל ואמ'
 כי המכרז על כוס יין או שכר טרם שותתו [איד]
 נמצאהו מתחיל [בשל שכר ומסמים בשל] יין [והלא]
 באי אמיה שוין ר' כזה וכזה וכורא פיה או שהכל
 [היא] התמלה והוא הסיום ואם תאמר אפשר למצא
 אותו בורא שהכל נהיה בדברו או שהכל בורא פיה
 והלא אין זו ברכה ולא אף זו. ותשובת השאלה ה'
 הזאת היא מה שהקדמנו כי כל הברכות צריך אדם
 שיכוין לבו בתחלת פתיחתו על מה הוא מברך
 כי אם פתח אדם ו' בברוך וכוונתו לברך על הלחם
 ונמלך להשיכה ז' על התמרים צריך לחזור ולהתחיל
 בכונתו בברוך שניה לפיכך [אם] אמ' שהכל
 נהיה יצא ואם אמ' ברוך [וכוון] לשכר והשליטה
 ליין [לא] יצא ח' שהכל הולך אחר התמימה ז'.

ואחר אשר ערכנו כל אלה [נשוב] לומר כי ידענו שחכמתם י' כולם
 גלויות לכם ולמשיבילים ידועות בדבריהם אבל הבחורים המתחילין מהם חייבין
 ללמד לשומרים [ולעשותם יא] כי המתקסק בברכות ככל יב' זמן נקרא ירא
 שמים כאשר יג' אמרדל יד' ירא שמים יוצא ידי שתיהן, וגם ירי כולם יו'
 וגם נקרא חסיד כאשר אמרנו יז' אמיר יהודה האי כאן דכעי לכהוי חסידא
 יקיים טילי הנייקן רבינא יח' אמ' טילי דאבות אי נמי דברכות וגם הוא נקרא
 אדם גדול כשיהיה גדול בברכות כאשר אמרנו יח' משתכחי ליה רבנן לדי זורא
 דארם גדול הוא ובקי בברכות והוא אמ' להם כשיבוא לירכם הביאוהו אצלי יט'.

(א) הון (בית). (ב) סכאן עד בכונה שנית (בית חסר). (ג) ויש אשר נסתפק לו
 חתר הזה (בית). (ד) בכיז כאן משוכש. (ה) הקשה (בית). (ו) אם התחיל (בית).
 ז' להפכה (בית). (ח) ועי' עוד: גרסת הגאונים, אוצר הפירושים צד יז סי' לז-ל"ח.
 ט' תחום הברכות (בית). י' שחכמותם (שם). יא' ולמסרם ולעשות (שם).
 יב' על כל (שם). יג' סכאן עד אמרנו (חסר שם). יד' ברכות ל"ט צ"ב; שבת ס"א.
 טו' כי ירא אלהים יצא את כלם (קהלת ז', י"ח). טז' פיק לי ע"א. יז' כן
 הוא בכחבי יד ובראשונים (עי' הגהות ר"ש שם). יח' ברכות ל"ח ע"א. יט' לודי (שם).

ועתה ראו אחינו א' והבינו והשכילו כי יוצרנו רחוק לנו כל צרכינו ויצר לנו כל חפצנו להועילנו כל רצוננו ולא [לנו] לבדנו עשה זאת כי אם פ' חסיד פותח את ידו ומשביע לכל חי רצון ואפי' לכהנה ולבני עורב אשר יקראו שנא' (תהלים קס"ו, ט') נותן לכהנה לחכה לבני עורב אשר יקראו.

[כאן מתחיל בכ"י (1): רין מים אחרונים שאין צריכין ברכה. (2): „ברכת מגן“ ששאל... (תשובת רש"י, הפש משמונים, סי' א' ופרדס כ"ג ע"כ: רפוס ווארשא נ"ח ע"פ ר"י). (3): „דין תימוך, גוי ששכך ירו בחימוך“ (ד): אחרונים ותפוחים ותבשילים וגודגודיות מברך לפניהם ולאחריהם (והוא שכא בבית סוף צד 384 כתוב לשערי ברכות: „כל דבר שגדולו מן העץ כגון אתרוגים ותפוחים ותבשילים ותכרשמים וגודגודיות“ וה' ווייס לא הכדיל בינו וכן גוף שערי הברכות *). ולפיכך יגה גם החוקר ר"א אשמוציצר לחשוב את זה לשער ה"י"ב (ע"י בהערותיו לראכ"ה ח"א צד 98 אות 14. ובמקום: 366, 365 צ"ל שם: 386, 385). והסיוס של „שערי ברכות“ אשר לפניו, הלא מוכיח כי זה המוסף הבא אחריו איננו כולל משערי ברכות לרבנו שמואל בן חפני. ואח"כ דין מהפלל. המתפלל בחול והגיע לאתה חזון וצעה (כמו שהוא בבית כסוף שערי ברכות. צד 386. אך שם: „מתורב אליו מררש בפסק ותכליה שבע שני השבע“, וכאן אין זה). ואחריו: תקון שטרות (רין כתובה; כתובת אלמנה וגרושה; כתובה ראירכסא; תנאי כתובה; מתנה; צואה; טופס גס; גם הליצה) כמו שהוא גם בכ"י אסור והיתר שממנו נדפס טופס שערי ברכות בבית (ע"י שם שנה כי צד 293). ועל אודות הכ"י הזה ככלל, עיין א. מרכס גנזי-קדם ג' צד 9-58.]

א' וכו' (ב"ת). „מן הברכים האלה נראה שכתב רבינו שמואל בן חפני את החבור הקבן הזה כסכת שאלה שבקשו ממנו להבר' לחם דינו ברכות בקצרה“ (וייס). כ' כי אם אל כל החיים כדכתיב פותח את ידך (ב"ת).

* גם בחלוקת השערים נשתכח הראיה ווייס מאד. וכך הוא אומר: „ככ"י שהיה לפני נשטפו הציונים משער ז' ושער ח' [משער ח' לא נשטפו, כי אם חלק ב„השער התשיעי“]. ובמקום שער תשיעי כתוב: „פרק (!) השער העשירי“ וכבר תיקנתי בפנים“ (דויד ח"ד ויילנא תרע"א צד 173 בהערה הנמשכת מצד 172). ובפנים שם כתב בשעות: „השער השביעי (!) רכרים הכאים שלא נחמת הסעודה. השער השמיני [צ"ל: בשביעי!] הקדמת ברכות. השער התשיעי [צ"ל: השמיני!] כללות. השער העשירי [צ"ל: תשיעי!] צמירת ברכה אתה“. וכן פעה דבריו בהערה שם שכתב: „וכדבריו [של רבי שמואל בן חפני] בשער העשירי [צ"ל: תשיעי] מוכח כתיקוניו ששיתו [לא בגוף שערי ברכות, כי אם במספר השערים כדויד שם!]“, „הקדמת ברכות“ יער בפני עצמו שכן כתב שם: „לפי שפירשנו בשער הקדמת ברכות“, הרי שהוא שער בפני עצמו“. אך הנה כאמת לא כתוב שם כלל „בשער“, כי אם: „כשרק הקדמת ברכות“ (ע"י לעיל סוף צד 6, בבית שנה ב' צד 381 שורה ז' וכתוצאה מהיותה בבית צד 6 שורה ז' למטה). ובכן, „גםל פותח בבירא!“

ב.

שער בדיקת הבשר מן החלב וזמן הגידול משערי הנאון
רבי שמואל בן חפני ז"ל.

דף אחד כתב-יד בסוף ספר „שערי דורא“ (כ"ו אדלר 578) כמות המדרש לרכנים
במורה, ויודיו ר' אלכסנדר פרופ. מרכס בסוכו העיריט עלינו. כתוב הוא על
קלף בלתי חלק ואותיותיו איפוא מטושטשות ורק בקושי הן נקראות. והוא כנראה,
אותו הכ"ו שרשם הח' הרמב"י במפתח לחבורי רב שמואל בן חפני בסוף
„זכרון לראשונים“ מחברת ילושית (צד 57): „שער של (?) בדיקת הבשר מן
החלב וזמן הגדול שהן מלאים דם—כ"ו רד"א (קתלת רוד Nr. 1484.4.0; 4; ויש נאמר
בפועל: מיסוד של ר' שמואל בן חפני הנגיד)“. וכן הוא לפנינו כאן.

שער זה נוסח הוא איפוא על השערים של רב שמואל בן חפני שכבר צין
הרמב"י ב„זכרון לראשונים“ שם: שער ברכות (הערה 108, 87). שער
בדיקת חמץ (88). שער עדות (84). שער שחיטות (84, 86, 89) ושער
ברכות (הערה 107). ועוד להוסיף שם עוד ציון מפורש כשם שעריו. שנשמט
מהרכבו, והוא באור זרוע ה' מרשות סי' תכ"ג: ובשערים דרכינו שמואל בן
חפני הכתב: לקחה ככוליא אחת כלא מוגלא ולא הגיעו לקום הריח כשרה"י.
בתוך השער מיסוד ר' שמואל בן חפני נבנסה פסקא מאוחרת הזכרת הן בענינה והן
במגנטה כאספת-חוק. והבדלתי כינה ובין מיסוד כתתי רות בין הדבקים וכשומי אותה
באותיות קטנות וגם היא מתחילה בלשון „ועל“ כאלו היתה מיסוד ה„שער על“...

הלך שער על בדיקת הבשר מן החלב וזמן הגידול שהן מלאים דם
שכל האוכל מהן חייב כרת שני ונתתי פני בנפש האוכלת הדם ונברתה
וגו' ובחלב כתוב כי כל אוכל חלב ונברתה וגו' והוא מיסוד
רבי שמואל בן חפני הנגיד ז"ל.

צריך ליטול בן הזמים שבחיים משני צדדין הלשון וחיתו וחוטיו
שאחורי האזנים שהן מלאים דם. ויטול קרום שכמות הראש משום גידול אדומי
קטנים שיש בהם דם. ואסור לבשל מוח של ראש אלא אי"כ קולף מעליו הקרום.
אבל צולאו ואח"כ מבשלו מותר. ויטול כל החוטין שבצואר סמוך לגרנת שהן
אסורין משום רבם. ואפי' אם צלה הבשר צריך לחותכן ולהוציא משם הדם.
וגידי צואר לפי שהן מלאי דם. ואם צלה הבשר עמהם הדם נקדש בתוכו והם
מזרקי שאמרו חכמים בתלמוד א). אסור לבשל החזה עם החוטין שבתן שהן
מלאים דם, אבל השומן שבו מותר. והרומין שבזרוע ושכיד שהן מלאים דם.
ונראי' בזרוע מבחין ויודי' בתוך הכתף ומתערבין עם החוטין שבכרף. ובין
הצלעות אסורי' לבשל עם הבשר. וכן חיטתא שבכתפוס, אבל לצלותו עם בשר
מותר. וצריך ליטול כל חלב שבכח"יות שלמעלה ולמטה. והקרום שתחת חלב
והגידול והחלב שבתוך הכליות. וכל החלב של העצמות שעל הכסלים ועצמו
התוליות שתחת הכסלים יטול וישליכם, ולא ישאיר מהם אפי' אחד ויטול כל
החוטין שתחת השדרה. והחלב ב... משני צדדין וחוטו שבו. ויטול החלב שהבשר
(א) הולין צ"ג. ב) כאן מלה מטושטשת ככ"ו ולא יכלתי לקרותה.

חופה שהוא בצד השדרה בין השדרה ובי' הכסלים. ועוד צריך ליטול הקרום שעל הכסלים וחוטמי שבתוך הכסלים שהן ה' חוטמים א' ומובלעי' תוך הכסלים. והן ג' בכסל ימין שכלי אחד נחלק [לבי' חוטמין ובי' בכסל שמאל שבי"א נחלק] לג' חוטמין. ומספר כולם י"ב חוטמין שבבת ליים ויהטט אחריהם עד שיטול כלם ולא יניח מהם אפילו כחוט השערה לפי שהן אסורי' משום חלב ויטול חיטתו משני כסלים עם החוטמין שבהם והיכן הם בזכר סמוך לבציע ובנקבה סמוך לשרים. ואסור לבשל הכצים אא"כ קורף הקרום שעליהם משום גידו' קטנים אדומים-שבהן. ותייב ליטול כל גידו' הירך. ויוציא גיד הנשה וחופש בשני האטמות. ואל ירכים בכל מקום שימצא שם חלב ומשלים. ויחתוך ראשי העצמות שבירך שבתן שרשי גיד הנשרה ויחתוך צומת הגידין שכל הגידין צומתין וכל גידו' הארכובה האמצעית יוציאם וישליכם. ויטול שמנונית של גיד הנשרה שעל כף הירך שהוא אסור. ויטול החוטמין שבשוקיים שהן ו' חוטמין. ויחתוך בי' אמצעי' הרגלים והידיים של בהמה ויוציא משם החוטמין שבהם שהן ו' ויטול כל החוטמין שביריאה. וגם יבקע היריאה בין סימפון לסימפון. לב קורעו ומוציא דמו וחותר עוקצו של לב ומשליכו. נהוהך את אוני חלב שהן כנגד היריאה לפי שיש בהן חוטמין' מלאים דם. ויטול את החלב ואת הקרום שע"ג טחול ויוציא החוטמין שבתוך הטחול שאסורי' משום חלב. ויטול את כל החלב שע"ג הקיבה משני צדדין. ויטול גם את החלב שעל ראש הקיבה. מקום שנחתך בן הקיבה צריך לבדוקו עד אמה שלימה. ואסור לאכול חוטמין דהדורא דכנתא אא"כ צולה אותם. וכן החלב שעל בני המעים ובני מעים מקיפין אותו. והחלב והחוט שבראש כרכשתא שהוא פי' מכני' ההולך על טיעי הגדול והעב' והשומן. ואותו החוט סוכב והולך על כל בני מעים. ואסור לבשל הכבד בין לבדה בין עם שאר בשר. אבל אם צד"או ואח"כ אם רוצה לבשלו הרשות בידו. אבל הטחול מותר לבשלו אפי' לכתחלה שכן כפורי' בתלמוד ג' הני כבדא אסור לבשלו אבל טחול שומנא בעלמא הוא כי הא דשמואל עביר ליה הכשי"א דטהלא כיוסא טבא דעביר טילת' פי' ביום שהקין דם. ואם רוצה ליצלות את הכבד עם הבשר אחר חותכו ומשום את הכבד למטה והבשר למעלה דקיל ג' הכבד אסור' ואינה נאסרת. והלב אם קורעו שתי וערב וטולתו יפה מותר לבשלו אפי' בקדרה. לכן אסורי' חמטים ד' שאני לב' דשיננא. פי' אינו כולע ואינו פולט. הכליות אסור לבשלו בקדרה משום אל תיטוש תורת אמן ה'. כלומר מנהג אבות תורה. ואבות נהגו ליצלות ולא לבשל.

(א) חולין צ"ג ע"א: חמטא חוטמי אית ביה ככפלא תלתא מימינא ותרתוי' משמאלא. תלתא מפצלו להרי תרי, תרי מפצלו לתלתא תלתא. (ב) חולין ק"א. (ג) חולין שם. (ד) פסחים ע"ד. ושם: דשיננא. (ה) ע"י חולין צ"ג ע"א.

ועל אותו הנקרא בלעז בלונביל לונביל (א) ובלשון כנען לדבץ שנמלה בקדירה זה היה מעשה כמנצח כימי הגאונים והתירו התבשיל וגם... באכילה. ולדברי אותן שהיו אוסרי אותו על בישולו על דברת שיש בו מקום חלק ואומי כי אינו קולם שם את המלה והוא עלול על שאינו פולם את הדם השיבו הרבנים ואומי הלא השוקיים הנקרא בלעז צינקרון (ב) ואחרים קורין אותו שינקריל ויש שם מקום חלק כיוצא בזה. ואעפ"כ אינו עלולין על מליחתו. ואנו מבשלין אותו. ואעפ"כ נהגו הגאונים שלא לבשל לונביל אלא לצלותו.

והכחל של בהמה ושל חיה מותר לצלותו אפי' החלב. אבל לבשל בקדירה צריך לקרוע שתי וערב וטחו ככותל ומלחו ואח"כ מבשלו לכדו שלא עם כשר אחר. ועין אסור לבשל עד שיצא מוח הראש. ויטול שני החוטין משני צידי הצואר אחד מימין ואחד משמאל ויוציא החוט באמצע הצואר שמלאין דם. ואם רוצה לצלות העין אינו חושש. ואסור לבשל הבשר עד שיריח במים קרים וכוללחו וחרר וכדחתו במים ראמר שמואל (ג) אין הבשר יוצא מירי דמו עד שיריחנו וימלחנו.

נשלמו בריק' בשר בן החלב וכן החוטין שסערי הגאון רביי שמואל בן חופני זצ"ל.

(א) „וגזבהו של אותו הלב שפירשתו... מכוסה כמתנים שקורין לונבילש (Lombes בערפתית) בלעז ובלשון כנען לדויניא... (אויז היא סיד ע"א). וצ"ל: לדויניא, ולא: לדויניא. וכן בכ"י לסור יורד סי' מ"ה: בשלין לדויניא (ע"י הרבני: היהודים ושפת הסלאוויים, צד 56 אות כ"ה). [וכן בפרישה לסור יורד סי' ס"ד: שקורין לונביל והוא שקורין מרפה לירוויק. וע"י רש"י חולין צ"ג ע"א ד"ה: תרבא דקליכוסתא — הרב ר' יוסף הלוי, ראשון לציון; „נהגו בלונביל שקורין לירוויק לצלותו, רמ"א יורד סי' ס"ה סעי' ד'. ועיין רש"י ויקרא ג', ד'. וחולין צ"ג ע"א ד"ה: האי תרבא — מר אברונין, תל אביב].

(ב) ע"י רש"י חולין ע"ו סעי' ד"ה: רפרעי מבחי: כשמנקרין אותו צינקרון... וכן בתשובות הכמ"י צרפת ולותר צד 42 סי' ס"ט: „שקורין בלעז בונקרין“. וצ"ל: צונקרין Sans crine. ע"י שם ס"ג ע"א [ע"י אור זרוע ת"א סי' המ"ד, תמ"ח ד"ה: המנקר וס"י תמ"ט — ר"י הלוי]. (ג) חולין ק"י ע"א.